

VERSLAG van de vergadering van de statencommissie Ruimte, Groen en Water van 8 november 2010 in het Provinciehuis

Aanwezig:

Dhr. G.J. v.d. Werff (voorzitter), dhr.drs. R.W. Krol (gedeputeerde), dhr. E.R.M. Balemans (VVD), mw.drs. W.A. Bodewitz (PvdD), mw. L.C. Dekkers-Raadsen (CDA), mw. C. Dik-Faber (ChristenUnie), dhr.drs. P.W. Duquesnoy (SP), dhr.drs. C. de Heer (ChristenUnie), dhr. J.F.M. Kloppenborg (GroenLinks), dhr. B. Koopmanschap (GroenLinks), dhr.drs. J.A. Konings (VVD), dhr. C. de Kruijf (PvdA), dhr. J. v.d. Lagemaat (SGP), mw. D. Lamers-Tiecken (VVD), dhr.ir. R.J. Martens (PvdA), dhr.mr.drs. L.W. Nooteboom (VVD), dhr. P. Seldenrijk (CDA), mw.ir. A.A. Swets (CDA), dhr.drs. R.E. de Vries (D66) en dhr. T.R. Weijers (D66);

Met kennisgeving afwezig: dhr. J. Binnekamp (gedeputeerde), mw.drs. N. van Gemert (SP) alsmede dhr. ir. B.A. Witteman (SP);

Van ambtelijke zijde aanwezig:

Dhr.drs. H. Schoen (adjunct-griffier) en mw. G. van Weerd (verslag).

---

1. Opening

De voorzitter, de heer V.d. Werff, opent de vergadering met een woord van welkom. In het bijzonder heet hij de gasten welkom die in het kader van agendapunt 2, dialoog samenleving Landbouwvisie, zijn uitgenodigd.

2. Dialoog Samenleving Landbouwvisie

De voorzitter introduceert de heren:

1. mr.drs.ing. Dirk Duijzer, directeur Food & Agri Nederland Rabobank
  2. ir. Jan de Wit, senior onderzoeker veehouderij Louis Bolk Instituut
  3. Pieter v.d. Grift, LTO Noord.
  4. ir. Clemens Oude Groeniger, afdeling Kennis & Innovatie van Platform Biologica
  5. ir. Jan Eelco Jansma, Praktijkonderzoek Plan en Omgeving Wageningen University
- Genoemde heren zullen ieder een presentatie geven over hun visie op de landbouw.

1. De heer Duijzer houdt aan de hand van sheets een presentatie over de landbouw en tuinbouw in de provincie Utrecht. De sheets worden met het verslag van deze vergadering meegezonden. Korthedshalve zij daarnaar verwezen.
2. De heer De Wit houdt aan de hand van sheets een presentatie en daarin gaat hij in op drie prioriteiten voor het provinciaal beleid op de middellange termijn wat betreft de duurzame landbouw. De sheets worden met het verslag van deze vergadering meegezonden. Korthedshalve zij daarnaar verwezen.
3. De heer V.d. Grift verwijst naar de informatie die hij ter voorbereiding van deze discussie heeft ontvangen. Het is hem gebleken dat de desbetreffende informatie over het grondgebruik enigszins gedateerd is (als gevolg van een gemeentelijke herindeling). Wat betreft de rol van de verbreding in de landbouw, merkt hij op dat slechts een klein aantal bedrijven dat oppakt. Tegelijkertijd pakt een verhoudingsgewijs grotere groep de verbreding

in de natuur op. Dat biedt kansen, hoewel het in geld uitgedrukt om een klein deel gaat. De verbreding is niet toekomstbepalend voor de Utrechtse landbouw, maar is wel degelijk beeldbepalend voor de Utrechtse landbouw. De biologische landbouw heeft een rol en een functie, maar moet niet teveel worden aangejaagd.

De heer Duijzer gaf aan dat 60% van de landbouwproductie in Nederland voor de export bedoeld is. Spreker zou willen weten wat het percentage is van de provinciale landbouwproductie, bedoeld voor de export, immers, de provincie Utrecht heeft weinig landbouw en veel bewoners. Belangrijker is de vraag of men Nederlands of Europees moet denken. Dat levert weer een ander beeld op wat betreft de export van landbouwproducten. Op grond van de aangeleverde informatie, komt spreker tot de conclusie dat de gangbare landbouw in al zijn ontwikkelingen wat betreft milieu en dierenwelzijn uitgangspunt is en blijft om als drager te kunnen blijven functioneren van het buitengebied van de provincie Utrecht.

Hij adviseert de commissie RGW uit te gaan van economische landbouw; de mogelijkheden daaromheen dienen ook in ogenschouw te worden genomen. Recent onderzoek van het LEI wijst uit dat het aantal bedrijven in 15 jaar met 35% is afgenomen; ze genereren 15% meer omzet. Het BNP en de arbeid blijven op 10% van Nederland zitten maar het inkomen blijft wel achter. Dat vraagt van alle overheden een goede facilitering van de landbouw om staande te blijven. Facilitering dient vanuit het ondernemersperspectief te gebeuren.

Utrecht kent een grote melkveehouderij, maar ook de varkens- en kippenhouderijen hebben een belangrijke rol. Deze bedrijven bevinden zich in een grootschalige vernieuwing met nieuwe eisen aan de huisvesting. Ook de fruitteelt is gezichtsbepalend voor de provincie Utrecht. In deze sector doen zich eveneens opschalingontwikkelingen voor. Opmerkelijk is het dat de fruitteelt steeds meer de keten naar het eigen bedrijf haalt. Er wordt op het bedrijf steeds meer bewerkt, verwerkt en verpakt. De provincie zou in dat opzicht een faciliterende rol kunnen aanbieden.

De rundveehouderijen groeien geleidelijk, maar zullen in de provincie Utrecht niet grootschalig worden. Wel is er behoefte aan andere huisvesting, gelet op de eisen op het gebied van milieu en dierenwelzijn. Dat betekent dat er ruimte moet zijn om te kunnen bouwen. De glastuinbouw is een zeer innovatieve sector. Deze sector is ook in de provincie Utrecht op kleine schaal aanwezig. De glastuinbouw is energieproducent geworden. LTO vraagt nadrukkelijk aandacht voor de ontwikkelingsruimte van deze sector in de gebieden waar ze nu gefocust zijn.

Spreker constateert dat er veel ruimte nodig is voor de ontwikkelingen binnen de landbouw. Hij attendeert de commissie op een studie van de Hogere Landbouwschool Emmeloord waarin naar voren komt dat er een claim van 16% is in de provincie Utrecht.

Natuurbeheer is de belangrijkste verbredingspost binnen de landbouw. Hij adviseert actief na te gaan of de landbouw het beheer van de nieuwe natuurgebieden kan oppakken omdat dit een win-win situatie zal opleveren, zeker wanneer de aankoopmogelijkheden kleiner worden. Wat betreft de melkveehouderij is gebleken dat het aantal kavels van 4 naar 6 kavels is gegaan, ondanks de gelden voor landbouwstructuurverbetering. De landbouwbedrijven zijn met een opschaling bezig. Al decennialang komen er minder nieuwe bedrijven bij. De landbouwstructuur is erg belangrijk voor de gangbare landbouw maar ook voor de biologische landbouw. Ook de verkeersveiligheid en de bereikbaarheid van het buitengebied is een belangrijk punt in de landbouwstructuur. De ontwikkelingen in de landbouwstructuur in het buitengebied kunnen worden verstoord door de locatie van landgoederen in het buitengebied; waar mogelijk moet daar meer dan nu op gestuurd worden. Landgoederen dienen aan te sluiten bij natuur- en/of recreatieontwikkeling. De heer Duijzer meende dat vrijwillige kavelruil kansen biedt. Projecten met vrijwillige kavelruil lopen goed. Wellicht

moet men in bepaalde gebieden wettelijke ruilverkaveling in beeld krijgen om zo een sterke sector te behouden.

Wat betreft de schaalontwikkeling memoreert spreker dat 3 tot 4% van de bedrijven ermee stopt. De productiviteit in de provincie blijft op peil en dat betekent dat er steeds grotere bedrijven ontstaan. Dat is een logische ontwikkeling. De techniek maakt nieuwe ontwikkelingen mogelijk waardoor een arbeidskracht meer kan produceren. Dezelfde oppervlakte moet door steeds minder bedrijven gedragen worden. De landbouw moet de economische drager blijven, wil het landelijk gebied met het eigen karakter behouden blijven:

- Het Kromme Rijn gebied met fruit en melkveehouderijen
- Het veenweidegebied met open landschappen en coulisselandschap.

Voorts vragen milieu- en dierwelzijneisen meer ruimte in bebouwing. Er wordt anders tegen dierlijke productie en landbouwproductie aangekeken. Dat vraagt per eenheid meer ruimte. In de melkvee- en varkenshouderij begint de energieproductie steeds meer een rol te spelen in de vorm van mestraffinage of mestvergisters; ook dat vraagt ruimte. De bouwblokken zullen steeds intensiever bebouwd worden.

LTO stelt nadrukkelijk dat bouwblokgrootte niet bepalend is voor de impact op de omgeving van een landbouwbedrijf. Er komen steeds minder landbouwbedrijven maar ze zullen wel steeds groter worden. Dat moet niet in aantallen vierkante meters worden gestuurd. Bepalend is de landschappelijke inpassing van de landbouwbedrijven. De landbouw nodigt de provincie Utrecht uit om daar voor samen actief landschapsplannen op te stellen. De vraag is hoe Nederland in 2040 de kost zal verdienen. De heer Balkenende, voormalig premier, was voorzitter van het Innovatieplatform en wees de landbouw aan als één van de vijf motoren voor de Nederlandse economie. LTO gaat ervan uit dat de provincie Utrecht daar ook een rol in zal spelen.

4. De heer Oude Groeniger licht toe dat Biologica, de ketenorganisatie voor de biologische landbouw en voeding, drie kernactiviteiten heeft, nl.:

1. consumenteninformatie en consumentenacties,
2. regelgeving en beleid,
3. kennis en innovatie, o.a. het vormgeven van het kennisnetwerk Bioconnect voor de biologische sector (in opdracht van het ministerie van LNV).

Spreker constateert dat er in de structuurvisie een scala aan onderwerpen aan bod komt. Hij wil dienaangaande drie prioriteiten benoemen:

1. Sluit aan bij het advies van de Provinciale Commissie Leefomgeving, nl. dat duurzaamheid overkoepelend moet zijn en geen deelaspect. Plaats daarin biologische landbouw als een vorm van duurzame landbouw met een duidelijke voortrekkersrol. Biologische landbouw wordt wel eens gekarakteriseerd als landbouw zonder bestrijdingsmiddelen en kunstmest. Echter, biologische landbouw heeft veel meer en heeft een interne drive om aan duurzaamheid te werken. De beginselen voor de biologische landbouw zijn:
  - * gezondheid, gezonde bodem, gezonde planten, gezonde dieren en gezonde mensen
  - * ecologie, levende ecosystemen en kringlopen
  - * billijkheid in de relaties die in de biologische landbouw spelen. Een goede opbrengstprijis voor alle schakels in de keten is uitgangspunt. Dieren moeten diereigen gedrag kunnen vertonen. Varkens moeten kunnen wroeten, koeien moeten kunnen weiden en kippen moeten kunnen scharrelen.

- * het voorzorgsprincipe. Wat men niet zeker weet, wordt niet toegepast. Vanuit dat beginsel wordt bv. GGO afgewezen. Ook moet worden gezorgd voor het landschap en de natuurlijke leefomgeving.

Spreker wijst erop dat er ook in de biologische landbouw nog het nodige te doen is. Dierenwelzijn is een belangrijk punt. Op onderdelen is er nog werk aan de winkel. Zeugen worden niet in een kooi opgesloten en krijgen de ruimte om los te biggen maar dat betekent wel dat er nog teveel biggen doodgelegd worden. Op dat gebied is er sprake van achterstand ten opzichte van de gangbare varkenshouderij. Wel geniet de biologische landbouw inmiddels de erkenning dat zij een voorloper is op het gebied van duurzaamheid.

2. Spreker pleit voor het stimuleren van biologische landbouw, maar dan wel in samenhang met de markt. Te vaak werd productie eenzijdig gestimuleerd en dat leverde grote problemen op. Investeringsubsidies zijn een goede zaak, mits deze van afzetcontracten vergezeld zijn; dat moet beslist samen opgaan. Samenhang tussen ondernemers en maatschappelijke organisaties is van belang. In het kennisnetwerk Bioconnect heeft men goede ervaringen met het betrekken van alle participanten die in de ketens functioneren om ze samen verantwoordelijk te maken voor toekomstig beleid. Daarmee wordt eigenaarschap gecreëerd. Er kan alleen iets tot stand komen wanneer de mensen, die het moeten uitvoeren, betrokken zijn.
  3. Blijf inzetten op kennisontwikkeling en innovatie. Dat is voor duurzame landbouw een must. Blijf ruimte geven aan experimenten ook in de toekomst en pas regelgeving ontwikkelingsgericht toe. Spreker wijst erop dat de Gelderse Vallei veel pluimveehouders kent. De biologische eieren hebben het grootste marktaandeel van alle biologische producten en dat is te danken aan het vakmanschap van de biologische pluimveehouders in de Gelderse Vallei. Dat moet worden gekoesterd. Het is een mooie uitdaging om samen met die sector de biologische pluimveehouderij verder te ontwikkelen. Ook daar liggen nog vragen over schaalgrootte en bedrijfsvergroting. Een buitenuitloop levert meer contacten op met de buitenwereld en geeft dus meer kans op ziektes. Daar ligt een reëel probleem. Het zou een uitdaging zijn om dat samen met de faculteit Diergeneeskunde op te pakken.
5. Aan de hand van sheets gaat de heer Jansma o.a. in op het slechten van de tegenstellingen en de scheiding tussen stad en platteland. De sheets zullen bij het verslag van deze vergadering worden gevoegd. Korthedshalve zij daarnaar verwezen.

De voorzitter geeft de commissieleden gelegenheid vragen te stellen aan de inleiders.

De heer V.d. Lagemaat begrijpt dat maisteelt in het veenweidegebied mogelijk wordt zonder grondroeringen. Hij vraagt of met die nieuwe toepassing inklinking van de bodem dan tot het verleden zal behoren. De provincie wil ruwvoerteelt zoals maisteelt op veengrond gaan verbieden. Dat verbod zou dan op grond van de door de heer De Wit geschetste ontwikkeling niet meer nodig zijn. Hij vraagt dienaangaande om een toelichting.

De heer De Wit antwoordt dat dit gedeeltelijk correct is. Het nieuwe teeltsysteem is nog in ontwikkeling maar het ziet er naar dat er nauwelijks tot geen inklinking zal optreden met dat teeltsysteem terwijl er toch vergelijkbare producties kunnen worden gehaald.

De heer V.d. Grift vindt het belangrijk dat de landbouw meedenkt over lage maisteelt in het veenweidegebied.

De heer Martens signaleert dat al lange tijd melding wordt gemaakt van een nieuw teeltsysteem, echter, dat is nog steeds niet operationeel. Concreet is zijn vraag wanneer duidelijk wordt of zaaien in ongeploegd land haalbaar is.

De heer De Wit antwoordt dat al langer bekend is dat zaaien in ongeploegd land mogelijk is. De huidige beperking heeft betrekking op de mechanisatie. De toepassing moet ook kostentechnisch interessant worden. De machines voldoen wel maar hebben onvoldoende capaciteit. Aan oplossingen wordt hard gewerkt.

De heer V.d. Lagemaat begrijpt dat glastuinbouw nu ook optreedt als energieproducent in plaats van consument. Hij vraagt om een toelichting dienaangaande. Immers, zonneenergie is alleen maar rendabel vanwege de subsidies die verleend worden.

De heer V.d. Grift bevestigt dat. Alleen dankzij de SDE regeling is zonne-energieproductie rendabel. De nieuwe regering overweegt een SDE plus regeling volgens het Duitse systeem; dan kan het grootschaliger worden ingevoerd. De landbouw zal daar erg in geïnteresseerd zijn. De WKK centrales in de glastuinbouw werken al lange tijd. In de Harmelerwaard zijn er glastuinbouwbedrijven die dit systeem gebruiken, CO₂ in de kas benutten, elektriciteit produceren, die warmte benutten in de kas maar ook de stadsverwarming van Leidsche Rijn van energie voorzien. De kringloop begint zich duidelijk te sluiten. De rundveehouderij houdt zich bezig met mestraffinage. Op 25 november wordt daarover een voorlichtingsdag georganiseerd, samen met de NMU. Met mestraffinage kan ook kleinschalig energie worden geproduceerd. Friesland Campina onderzoekt hoe dat gas verzameld en benut kan worden om zo weer de keten te sluiten. Ook daar liggen kansen.

De heer Kloppenborg memoreert dat de laatste spreker, de heer Jansma, andere accenten gaf in zijn presentatie dan de andere vier sprekers, met name waar het gaat op het eigen gebied georiënteerde productie. Hij vraagt of de overige vier inleiders willen reageren op het betoog van de heer Jansma.

De heer Duijzer is van oordeel dat de “local for local” productie belangrijker wordt. Kijkend naar de wereld, kan Nederland eigenlijk als een provincie van Duitsland worden beschouwd. De Rabobank is niet geneigd om heel kleinschalig denken te stimuleren. Wel is het belangrijk de productie dicht bij huis te leggen. Het is overigens een misverstand te denken dat dit weinig CO₂ uitstoot zou opleveren. Een kleinschalige stroom van biologische appels (10 kilometer van Londen) had bv. een grotere CO₂ afdruk opgeleverd dan wanneer het fruit met een schip vanuit Argentinië zou zijn aangevoerd. Er zijn vele nuances denkbaar bij dat beeld.

Hij deelt de opvatting dat stad en platteland bij elkaar moeten worden gebracht. Nederland is een verstedelijkt gebied met een diensteneconomie. Er zijn mogelijkheden om in combinatie met de landbouw problemen op te lossen. Echter, hij ziet ook enorme problemen om dat uit te rollen. Het stedelijk gebied in Nederland is niet gebaseerd op dit type systemen. Het zal veel inefficiënties opleveren wat betreft logistiek en supermarkten. Dat vereist een totaal nieuw maatschappelijk concept. Dat is interessant om in mee te denken en na te gaan of kleine elementen bruikbaar zijn. Hij ziet echter geen mogelijkheid de bestaande land- en tuinbouw om te vormen tot dit systeem.

De heer V.d. Grift meent dat verweving van landbouw en stedelijke bebouwing voor de beleving en het contact met voedsel erg belangrijk wordt. Tegelijkertijd zal dat problemen kunnen geven op het gebied van de diergezondheid. De kleinschaligheid is en blijft lastig. De meeste producten worden nu al regionaal verwerkt. Hij ziet Europa ook als een regionale markt. Het belangrijkste vindt hij de beleving; hoe wordt de consument in contact gebracht met het voedsel dat geconsumeerd wordt? Met het doorontwikkelen van de verbrede landbouw kan er op dat gebied wel een slag worden gemaakt waardoor de beleving van voedsel en kennis van voedsel dicht bij de burger komt. Een kleine groep landbouwbedrijven zou op dat gebied extra inspanningen kunnen leveren. Wel zal de efficiënte gangbare landbouw de basis blijven, gelet op de kosten.

De heer Oude Groeniger is eveneens van mening dat er ruimte moet zijn om op een grootschalige manier experimenten uit te voeren. Experimenteerruimte is nodig en dat moet niet tot het kleinschalige worden beperkt. De biologische productie van met name de pluimveehouderij en de varkenshouderij in de Gelderse Vallei gaan nu voor een groot deel naar Duitsland. Dat is wel de realiteit. Het geschetste ideaal staat nog ver af van de realiteit.

De heer De Wit vond de presentatie van de heer Jansma inspirerend. De binding tussen consument en landbouw en het lokale voedsel wordt alleen maar belangrijker. Er liggen wel grote uitdagingen op het gebied van de ruimtelijke ordening en distributie. De provincie zou op het gebied van de ruimtelijke ordening een rol kunnen spelen. Niet voor niets werden de voorbeelden uit Almere genoemd. Grootstedelijke nieuwe ontwikkelingen kunnen gepaard gaan met experimenteerruimte.

De heer Seldenrijk memoreert dat er op het gebied van de ruimtelijke ordening in de provincie Utrecht een vrij strikte scheiding van functies is. Dat wordt door de burger gewaardeerd. Door een strikte scheiding wordt bv. verrommeling van het landschap voorkomen. De lijn, zoals geschetst door de heer Jansma, zou meer kans op verrommeling kunnen geven.

De heer Jansma is in zijn eerdere presentatie niet op kleinschaligheid ingegaan. Het begrip lokale productie wordt ten onrechte als “knus en Ot en Sien-achtig” beschouwd. Lokaal kan ook heel modern en van deze tijd zijn. De stad Utrecht is met het project Rijnenburg bezig om wonen, leven, werken en landbouw in Rijnenburg te laten samengaan. Daar is geen sprake van verrommeling maar betreft het een moderne invulling van het landschap. Misschien werd het meest gewaardeerde landschap in Nederland, nl. het Gooi, vroeger ook als een verrommeling ervaren. Nu wordt de overgang en de afwisseling tussen landgoederen, agrarische activiteit en bossages zeer gewaardeerd. Bestuurders kunnen die verrommeling tegengaan. Wat hem betreft zijn de vele bedrijventerreinen langs de snelwegen een veel grotere vorm van verrommeling.

De heer Martens vraagt de heer Jansma naar de rol van de provincie, los van de ruimtelijke ordening. De heer Jansma memoreert dat de provincie Utrecht bepaalde initiatieven heeft gesteund, zoals Lekker Utrechts. De provincie kan een rol spelen bij het efficiënt en CO2 neutraal ordenen van de voedselproductie en het transport van het voedsel naar de burger. Nu worden lokale producten vaak door de mensen zelf met auto's getransporteerd en dat geeft veel voedselkilometers. Het zou een goede zaak zijn wanneer de provincie eraan bijdraagt de producten weer naar de stad te krijgen. Dat heeft te maken met de ordening van steden. Hij gaat ervan uit dat de provincie weinig kan ondernemen waar het gaat om landelijke wet- en regelgeving. De provincie kan wel bijdragen aan een goede beeldvorming van de lokaal geproduceerde producten. De provincie kan ondernemers ruimte geven om een ontwikkeling naar lokale markten mogelijk te maken. De rol van de provincie ligt z.i. vooral op het vlak van ondersteunen, stimuleren e.d.

De heer Kloppenborg vraagt in hoeverre de provincie of de provinciale boeren meer energie moeten steken in het sterker maken van het merk van het streekproduct, zoals fruit van de Kromme Rijn of zuivel van het Groene Hart e.d. Biedt dat kansen?

De heer Jansma pleit ervoor veel over te laten aan het ondernemerschap van de ondernemers. Er zijn pioniers die bedrijven op wereldmarktniveau hebben omgevormd tot lokale productie met verbrede landbouw, vaak vergezeld met recreatiegelegenheid en kinderopvang. Het is belangrijk dat de ondernemers het zelf gaan organiseren en regelen; dat levert de meeste duurzame resultaten op. De rol van de provincie is het mogelijk maken, stimuleren en faciliteren.

De heer Duijzer is voorstander van dit type oplossingen, als het gaat om verbrede landbouw, het bevorderen van smaak, het telen van nieuwe rassen en kleinschaligheid rond de steden. Echter, met

alle subsidiestromen uit de afgelopen 10 jaar is dat aandeel gestegen van 2 of 3% van de productie met 1% meer. Dat betekent dat het percentage in de komende 10 jaar van 3 naar 4% gaat. Hij heeft zich in zijn betoog vooral willen richten op de 95%, nl. het verduurzamen van de gewone melkveehouderij binnen het bestaande landelijk gebied.

De heer V.d. Grift vraagt of het belangrijk is dat het product als Utrechts product gelabeld in de winkel ligt, of dat het erom gaat dat het lokale product in de winkel komt. Nu al komt de zuivel en het harde fruit in de winkels voor het overgrote deel uit de provincie Utrecht, echter, het is niet als zodanig gelabeld. Wanneer er een eigen label aan wordt toegekend, wordt er een extra stroom gegenereerd met extra kosten. Het is de vraag of het product in die kleine markt dan wel voldoende opbrengt.

De heer Kloppenborg wijst erop dat Franse kazen, alleen vanwege hun naam, een bepaald kwaliteitslabel hebben en daardoor een hoge opbrengst genereren.

De heer Martens verwijst naar de sector die produceert voor de wereldmarkt. Gestreefd kan worden naar bedrijven van 200 of 300 koeien en 100 ha. grond. De vraag is of er technische problemen gaan ontstaan bij de inrichting van het veenweidegebied wanneer daar grotere bedrijven worden gecreëerd. Kan er in het veenweidegebied wel grootschalige landbouw, noodzakelijk om te kunnen concurreren, tot stand komen?

De heer Duijzer laat weten dat de provincie Utrecht niet geschikt is voor het grootste bedrijfstype. Daar is geen traditie in en de Utrechtse boer heeft daar ook nooit voor gekozen, niet in de intensieve veehouderij, niet in de fruitteelt en ook niet in de melkveehouderij. Er zijn vele technische mogelijkheden maar de vraag is of men dat moet willen en of de verkaveling daarop moet worden aangepast. Een schaalvergroting in de melkveehouderij is noodzakelijk van bijna een verdubbeling van het huidige bedrijf maar de hele grote bedrijven zal men niet in Utrecht vinden en daar moet men wat hem betreft ook niet naar streven. Een verdubbeling is nodig om het nieuwe staltype te kunnen bekostigen en om een sociaal aanvaardbare melkveehouderij te creëren met 1 of 2 robots in een stal.

Sluitpost in Nederland is altijd de grondprijs geweest. Om te kunnen blijven produceren, in alle takken van sport in de Nederlandse land- en tuinbouw, is er een zeer hoge grondprijs. Op een gegeven moment is de grens bereikt, wanneer de landbouw niet meer rendabel is. Boeren en tuinders gaan altijd tot de grens, met de hoge grondprijs als sluitpost van de begroting.

De heer Konings vindt dit een inspirerende themabijeenkomst en wat hem betreft voor navolging vatbaar. Hij vraagt de inleiders welke sterke kant of toonaangevende kracht van de provincie Utrecht zou moeten worden gebruikt voor de ontwikkeling van de Landbouwvisie.

De heer De Wit vindt de centrale ligging en het geweldige distributiesysteem van de provincie Utrecht een sterk punt. Dat zou grootschaligheid veronderstellen, echter, de landbouw wordt juist gekenmerkt door kleinschaligheid. Een verweving van verschillende functies biedt kansen; de landbouw speelt daarin een belangrijke rol. In de stukken las hij dat er zorg is dat verbrede landbouwbedrijven veredelde landbouwbedrijven worden met een enkele koe in de wei naast de recreatieve activiteiten. Daar moet men niet te bang voor zijn. Het platteland moet levend blijven. De vele functies bieden ook veel kansen.

De heer Jansma vindt het brede palet aan landschappen en landbouwkundige productiemogelijkheden een kracht van deze provincie. Werkelijke grootschaligheid zal in deze provincie niet lukken: zijn advies is om van die beperking een kracht te maken.

De heer Duijzer geeft aan dat deze provincie een vernietigende structuur van rijkswegen kent. Dat is een handicap waar om heen moet worden gewerkt. Wel is er een prachtige structuur als het gaat om waterwegen. Ten opzichte van dertig jaar terug, is er in het platteland heel veel in positieve zin veranderd. Het landelijk gebied is goed toegankelijk, er zijn veel rustgebieden en de landschappen zijn afwisselend. De hele grote intensieve veehouderij komt in deze provincie niet voor en zal hier waarschijnlijk ook niet komen. Utrecht is aantrekkelijk. Zijn advies is ervoor te zorgen dat het landschap niet verpaupert. 37% van de melkveehouders gaat stoppen; zorg ervoor dat er niet teveel paardenweitjes ontstaan met lelijke witte draden door het veld.

De heer V.d. Grift vindt het belangrijk de landbouw in zijn ontwikkelingen te faciliteren en uit te gaan van de eigenheid van de verschillende gebieden in de provincie. Men moet afscheid durven nemen van kleine landschapselementen en daar weer een nieuwe structuur om heen bouwen en deze goed inpassen. Zijn motto is: “Maak er wat moois van”.

De heer Oude Groeniger meent dat de verbinding tussen stad en platteland niet beter tot zijn recht kan komen dan in de provincie Utrecht. Er is een prachtig veenweidegebied dat wordt beschouwd als één van de natuurlijke graasgronden van Europa. Daar moet men erg zuinig op zijn. Tegelijkertijd dient men ook zuinig te zijn op de intensieve veehouderijgebied in de Gelderse Vallei. Waar mogelijk moet dat worden versterkt. Daar moeten toonaangevende productiesystemen komen, zoals nu de gangbare systemen toonaangevend zijn.

Mevrouw Bodewitz stelt de volgende vragen:

1. De heer Duijzer gaf aan dat kavelruil in het belang is van milieu en welzijn. Zij vraagt dienaangaande om een toelichting.
De heer Duijzer antwoordt dat met het instrument kavelruil kan worden gewerkt bij vergroting van bedrijven met een grotere huiskavel. Daardoor kan men blijven streven naar koeien in de wei en kunnen moderne stallen met een vrije uitloopstal beter worden gepositioneerd. De nieuwe melkveehouderij wil daarheen. Er zijn enorme milieuverschillen in een grotere huiskavel. Dat levert geen rijafstanden op en meer efficiency. Met kavelruil kan worden nagegaan of iets van de EHS structuur, die niet meer met subsidie te realiseren is, toch tot stand kan komen.
2. De heer De Wit sprak over een subsidie die België toepaste voor omschakeling naar biologische bedrijfsvoering. Zij vraagt waarom die subsidie daar niet functioneerde.
De heer De Wit licht toe dat het niet alleen om een omschakelsubsidie ging maar ook om in standhouding subsidies. In Vlaanderen wordt ca € 500,- per ha melkveehouderij als omschakelsubsidie uitgekeerd. Na 5 jaar loopt dat terug naar ca. € 90,- per ha. De subsidie functioneerde redelijk in de melkveehouderij maar daardoor werd er wel een vorm van landbouw gesubsidieerd die men eigenlijk niet wilde, nl. de zeer extensieve melkveehouderij, die er toch al was richting Ardennen.
De subsidies functioneerden niet in de kippen- en varkenshouderijen en niet in de fruitteelt en de tuinbouw omdat de bedragen (nl. een paar honderd euro per hectare) in het niet vielen bij de risico's en de investeringen die nodig waren. De belangrijkste bottleneck in Vlaanderen was de tussenschakel. Een groot gedeelte van de handel in biologische producten loopt via Nederland of via Frankrijk.
3. Gevraagd wordt naar de gevolgen van gemtechgewassen voor biologische landbouw in de provincie Utrecht.
De heer Oude Groeniger antwoordt dat GGO problematiek voor biologische producten vooral ontstaat door kruisbestuiving tussen GGO gewassen en niet GGO gewassen. Gecontroleerd wordt of producten GGO vrij zijn. Mocht er een kruisbestuiving plaatsvinden, dan kan de biologische boer die producten niet meer vermarkten.

Hij meent dat deze problemen niet in de provincie Utrecht spelen. Wel hoorde hij dat de gemeente Houten op het gebied van GGO een speciale aanvraag heeft gedaan om de besmetting te voorkomen. In het algemeen worden alleen GGO gewassen met een vergunning toegestaan.

4. Waar kan het beste ruimte gerealiseerd worden voor volkstuinen in de provincie Utrecht; op het platteland of in de stedelijke omgeving?

De heer Jansma is van oordeel dat volkstuinen het beste in de woonwijken geïmplementeerd moeten worden, dus bij de mensen om de hoek. Via de ruimtelijke ordening kan dat worden geregeld.

De heer De Heer vraagt hoe de lokale productie en markt bevorderd kan worden, met name in reeds bestaande steden en dorpen. Bodembiodiversiteitsplannen zijn er per bedrijf nodig, zo werd er gesteld, maar de vraag is hoe dat provinciebreed tot stand kan komen. Hoe kan de kennis over bodembiodiversiteit het best bij de boeren terecht komen?

De heer V.d. Grift pleitte voor het opstellen van landschapsplannen. Tegelijkertijd pleitte hij voor het afschaffen van kleine landschapselementen. Spreker vraagt hoe beide uitspraken met elkaar te rijmen zijn.

De heer Jansma vindt het belangrijk dat de productie dichtbij de leefomgeving van de drukke burger wordt gesitueerd. Hij adviseert al te beginnen met de scholen; georganiseerd moet worden dat kinderen weer in verbinding komen met de oorsprong van het voedsel. Het is ook goed boerenmarkten te organiseren, zoals bv. Lekker Utrechts. Het zou goed zijn boegbeelden van de horeca van Utrecht lokaal te laten produceren. De keuken van de St. Maartenskliniek in Nijmegen maakt bv. gebruik van producten van bedrijven in een straal van 40 kilometer. Dat kan worden nagevolgd in Utrecht, Amersfoort of ander stedelijke gebieden in de provincie. Daarmee wordt aangetoond dat lokale producten goed en smakelijk zijn.

De heer De Wit komt terug op de vraag over biodiversiteitsplannen voor alle bedrijven. Het is misschien toch wel mogelijk voor ieder bedrijf een apart plan te maken. Biodiversiteit strekt zich verder buiten de bedrijven uit maar het is wel goed bedrijfspecifiek naar de mogelijkheden te kijken. Een bedrijf met 20.000 kg melk per ha. heeft andere mogelijkheden dan een bedrijf met 10.000 kg melk per ha. Dat betekent dat er plannen moeten worden gemaakt en het zou goed zijn wanneer de provincie dat gaat faciliteren.

De heer V.d. Grift is van mening dat het kringloop denken in de landbouw steeds meer op gang begint te komen. De gangbare landbouw wil de kennis benutten die in de biologische landbouw ontstaat. Hij adviseert een aantal bedrijven die beweging te laten maken via de Lamy; daarvoor zijn goede instrumenten beschikbaar. Iedereen wordt beter van die bewustwording. Eerder sprak hij over het afbreken van landschapselementen. Daarmee bedoelde hij te zeggen: biodiversiteit, eigenheid en landschapsuitstraling van het gebied is belangrijk. Er zijn vele ontwikkelingen in de landbouw gaande, zoals opschaling. Voorkomen moet worden dat er een opstapeling in het landschap plaatsvindt. Aan de hand van een landschapsplan kan ook kritisch worden gekeken naar inpassing van elementen in het landschap en soms zullen verschuivingen nodig zijn. Hij roept niet op om elementen af te breken maar om gericht te bouwen en de eigenheid van de verschillende gebieden in stand te houden.

De heer De Vries constateert dat er tijdens de inleidingen twee verschillende lijnen naar voren kwamen: enerzijds handhaving reguliere landbouw en anderzijds een pleidooi voor het ontwikkelen van de stadslandbouw. Naar zijn mening behoeven beide soorten elkaar niet uit te sluiten. Beide soorten kunnen in de Landbouwvisie worden opgenomen. Hij vraagt of er in de structuurvisie

landschappelijke prioriteiten zouden moeten worden aangewezen, bv. het ruimte bieden aan de reguliere landbouw (De Gelderse Vallei) en aan de andere kant experimenten toestaan op het gebied van gemixte stadslandbouw.

De heer V.d. Grift vindt dat een lastige vraag. In alle gebieden is de economische landbouw als drager nodig. De provincie moet naar een weg zoeken om de landbouw overal te faciliteren. Het is lastig de biologische landbouw in de verschillende gebieden te stimuleren, omdat de ondernemer, die bij de biologische landbouw past, niet altijd op de juiste plekken zit. De gangbare landbouw kijkt nadrukkelijk mee over de schouder van de biologische boer. Efficiency in de landbouw is nodig om de wereld te blijven voeden. Dat speelt een belangrijk rol in ons land waar de landbouwproductie erg hoog is. Wat hem betreft moet de gangbare landbouw overal gefaciliteerd worden, de eigenheid van de verschillende regio's in de provincie moet goed in beeld zijn. Er mogen ook investeringseisen aan de ondernemers worden gesteld. Tegelijkertijd moeten ook de biologische boeren verder worden geholpen.

De heer Jansma vindt het risico van versnippering groot wanneer aparte delen worden bestemd voor natuur, gangbare landbouw en biologische landbouw. Wel zou het wenselijk zijn om daarmee te experimenteren. Overigens kan niet worden uitgesloten dat er elders in de provincie ook ondernemers zijn die dat graag zouden willen oppakken; zij mogen daarvan niet worden uitgesloten. Een gezonde mix, waarbij agrarische ondernemers elkaar kritisch volgen, heeft z.i. de voorkeur. De meeste kansen voor de stadslandbouw bevinden zich dicht bij de stad. Daar zijn de grondprijzen het hoogst en ondernemers die de grote schaal zoeken, hebben daar minder kans.

De heer Seldenrijk komt terug op de inleiding van de heer Duijzer. O.a. kwam naar voren dat er in 10 jaar 8000 agrariërs in de provincie Utrecht gaan stoppen. De vraag is hoe daarmee in de landbouwvisie moet worden omgegaan.

De heer Duijzer antwoordt dat het hoge percentage stoppers in de provincie Utrecht te maken heeft met de relatief grote groep kleine bedrijven, nl. 37% onder de 50 koeien. Dat geeft een veel hogere kans op bedrijfsbeëindiging in de komende 10 jaar. Aandacht moet worden besteed aan de verrommeling die daaruit kan voortvloeien. Lang niet alle grond van dat type bedrijven gaat zomaar naar andere agrarische bedrijven die verder gaan. Bedrijven worden ook aan burgers verkocht en vaak ontstaan er dan paardenweitjes. Dat kan passen in een landschapsplan maar dat vraagt wel extra aandacht. Interessant is het na te gaan in welke gebieden zich de stoppers bevinden. Kan het instrument van kavelruil daar worden toegepast? Hoe kunnen gebouwen en natuur in stand worden gehouden en kan er een mix van functies worden geïntroduceerd?

De heer Krol meent dat er tijdens deze discussie veel behartenswaardige zaken naar voren zijn gekomen. De provincie is als eerste aan zet als het gaat om het ruimtelijk domein. De landbouwvisie zal in dat kader worden benut en gebruikt waar het gaat om schaalvergroting en de beëindiging van agrarische bedrijven. Agrarische bedrijfsbeëindiging geeft een ruimtelijk dilemma waar het gaat om de bestemming van overgebleven percelen terwijl de schaalvergroting aan de andere kant ook een ruimtelijk dilemma is.

De heer Krol nodigt de fracties uit hoofdpunten aan te dragen voor de nieuwe Landbouwvisie.

De ruimtelijke paradox tussen stoppen en verrommeling enerzijds en schaalvergroting en de dilemma's anderzijds is wat hem betreft een belangrijk onderwerp voor de Landbouwvisie.

De voorzitter verzoekt de fracties hun reactie per mail aan de griffie te doen toekomen. Aldus wordt besloten.

De voorzitter overhandigt de inleiders vervolgens een attentie nadat hij ze heeft bedankt voor de boeiende presentaties die verschillende invalshoeken hebben belicht.

3. Ingekomen stukken

3.1 *PCL advies over vergunning voor grondwateronttrekking voor KWO systeem bij nieuw kantoorgebouw politie te Soesterberg*

De heer Duquesnoy constateert dat de PCL nadrukkelijk aanbeveelt het warmteoverschot te gebruiken. Hij is benieuwd naar de acties dienaangaande van G.S.

Mevrouw Dik vraagt of G.S. het advies van de PCL met betrekking tot de warmte/koude opslag in Camp New Amsterdam overnemen. Met name het gebruik van het warmteoverschot brengt zij nadrukkelijk onder de aandacht. Zij vraagt of die aanbeveling wordt overgenomen.

De heer Schoen laat weten dat de PCL adviezen, die nu ter kennisname op de agenda vermeld staan, voor de volgende vergadering ter bespreking zullen worden geagendeerd. Dat geldt derhalve ook voor punt 3.2

3.2 *PCL advies over Kadernota Ruimte*

3.3 *Brief over uitbreidingsplannen tennishal bij Soest*

De heer Kloppenborg vraagt naar het voornemen van G.S. inzake de uitbreidingsplannen voor een tennishal bij Soest, gezien de discussie of die hal is toegestaan in landelijk gebied 1. De heer Krol zal daar later op terugkomen.

4. Verslag statencommissie RGW d.d. 11 oktober 2010

Het verslag van deze vergadering wordt vastgesteld.

5. Mededelingen

Geen bijzonderheden.

6. Rondvraag

Hiervan wordt geen gebruik gemaakt.

7. Termijnagenda

De heer De Kruijf komt terug op een toezegging die in juni is gedaan, om voor het einde van dit jaar een verkenning te doen naar alternatieve windenergielocaties. Die toezegging is wat wisselend ingevuld. De afspraak is nu opgenomen in de toezeggingenlijst voor januari maar komt niet meer op de termijnagenda voor. Zijn fractie hecht eraan dat de toegezegde verkenning nog in deze statenperiode wordt uitgevoerd.

De heer Krol zegt toe dat de uitkomsten van de verkenning in januari met de commissie zullen worden gedeeld. Er is nog wel enige discussie over de vraag hoe dit het beste kan worden aangepakt. Er kan wel een inventarisatie plaatsvinden naar alternatieve windenergielocaties, echter, die zijn op geen enkele wijze met de samenleving gedeeld. Gezocht wordt naar een vorm waarin gerapporteerd wordt over de verkenning naar locaties voor windenergie, zonder dat dit gepaard gaat met maatschappelijke onrust. De voorzitter en de secretaris zullen dienaangaande met een voorstel komen.

8. Statenvoorstel behandeling Burgerinitiatief “Stop veefabrieken Utrecht”

De voorzitter vraagt hoe de fracties tegen de procedure aankijken die in dit statenvoorstel wordt geschetst.

De heer De Heer laat weten dat de ChristenUnie met die procedure kan instemmen. Vandaag hoorde uit dat P.S. door de initiatiefnemers voor een nieuwe sessie zal worden uitgenodigd. Dat is wat hem betreft akkoord maar hij zou die sessie met de initiatiefnemers willen combineren met een werkbezoek aan bedrijven, zodat P.S. in discussie kunnen gaan met de boeren én met de initiatiefnemers.

De voorzitter memoreert de afspraak dat dit burgerinitiatief nog voor de P.S. verkiezingen zal worden afgewikkeld. Gezien de korte spanne tijd die nog beschikbaar is, weet hij niet of een en ander kan worden gecombineerd met een werkbezoek aan bedrijven.

De heer Balemans hecht eraan dat de provincie in de eerste fase, voordat men komt tot besluitvorming, een neutrale positie blijft innemen. Het aanbod van de initiatiefnemers is het verzorgen van enkele plenaire inleidingen om de bezwaren tegen veefabrieken toe te lichten. Hij pleit ervoor in die discussie ook ruimte te bieden aan boeren en anderen die een ander beeld kunnen schetsen. Hij mist dat in deze aanpak.

De heer De Heer constateert dat de VVD zijn voorstel steunt.

De voorzitter onderschrijft dat P.S. het recht hebben om hun informatie uit alle mogelijke invalshoeken te vergaren. Hij zal nagaan hoe dat in de komende procedure het best gefaciliteerd kan worden.

De heer Balemans kan zich voorstellen dat de provincie dergelijke plenaire sessies gaat organiseren en zelf de belangenorganisaties (d.w.z. de initiatiefnemers én de boeren) voor een gesprek uitnodigt.

De voorzitter zal deze suggestie aan de zgn. Kleine Commissie voorleggen.

De heer De Vries is groot voorstander van het gebruik van het instrument hoorzittingen voor P.S. Hij is voorstander van het breed uitnodigen van groepen en mensen zodat alle invalshoeken aan bod komen. Wat hem betreft wordt daarvoor een aparte avond georganiseerd, zodat onderwerpen diepgaand aan de orde kunnen komen.

De voorzitter laat weten dat er gezocht wordt naar een datum om een aparte bijeenkomst te kunnen organiseren.

De heer Seldenrijk sluit zich aan bij de reacties van de heren Balemans en De Vries. Ook hij is voorstander van een hoorzitting. Los daarvan staat het mensen vrij zelf een informatieavond te organiseren.

De heer De Kruijff steunt het voorstel.

De heer V.d. Lagemaat sluit zich aan bij de woorden van de heren Balemans en Seldenrijk. Hij vraagt voorts of het wel juist is dat de initiatiefnemers kunnen inspreken in de volgende P.S.-vergadering, zoals zij in hun brief aangeven.

De heer Schoen antwoordt dat in de provinciale verordening expliciet is vastgelegd dat een burgerinitiatief in een P.S. vergadering kan worden toegelicht. Dat betekent dat de initiatiefnemers in de P.S. vergadering van 22 november het burgerinitiatief zullen toelichten.

De voorzitter rondt de bespreking van dit agendapunt af en constateert dat dit voorstel als sterstuk aan P.S. zal worden gepresenteerd.

9. Statenvoorstel samenwerkingsovereenkomst uitvoeringsorganisatie Herinrichting Vliegbasis Soesterberg

De fracties hebben reeds schriftelijk op dit voorstel gereageerd zodat bespreking van dit agendapunt niet meer nodig is.

10. Statenvoorstel Ontschotting Agenda Vitaal Platteland

De voorzitter geeft eerst het woord aan de inspreker, de heer M. Glastra.

De heer Glastra laat weten dat hij inspreekt namens de drie terreinbeheerders in de provincie Utrecht en de Natuur- en Milieufederatie Utrecht.

De terreinbeheerders en de NMU maken zich grote zorgen over de recente ontwikkelingen rond de EHS. Terwijl niemand nut en noodzaak van de EHS ter discussie stelt kan het nieuwe kabinetsbeleid resulteren in ontmanteling van de EHS. Het samenhangende netwerk van natuurgebieden wordt in dat geval niet afgemaakt en het duurzame behoud van biodiversiteit, het scheppen van leefruimte voor planten en dieren komt in gevaar. Juist in de provincie Utrecht is de nabijheid van hoogwaardig, toegankelijke natuur een kwaliteit, maar die kwaliteit staat op het spel.

Kapitaalvernietiging dreigt omdat investeringen van de afgelopen jaren wellicht niet zullen renderen. Ook de algehele plattelandsontwikkeling loopt gevaar. Middelen uit het natuurbeleid voor verwerving komen ook voor een belangrijk deel in de agrarische sector terecht, voor de inrichting bv. bij de aannemers, en dat betekent meer dan alleen voor natuur. De EHS is een motor geweest achter de gebiedsontwikkeling en landbouwstructuurverbetering. Hoe nu verder met de EHS? Gelukkig gaat niet het kabinet daarover, maar de provincie.

Wat de terreinbeheerders en de NMU betreft is het belangrijk het ruimtelijke concept van de EHS overeind te houden. Die samenhang is nog steeds van groot belang. Er moet tijd genomen worden voor realisering van de EHS. Er is een bepaalde beeldvorming ontstaan over de planologische schaduwwerking. Hij adviseert de provincie die beeldvorming te ontrafelen; wat komt voort uit de EHS en wat heeft met andere ontwikkelingen te maken? Er moeten wel duidelijke keuzes worden gemaakt, waar het gaat om verwerving of particulier natuurbeheer of andere instrumenten. Bij verwerving moet vooral worden gedacht aan de afronding van de robuuste eenheden en de natuur waarvoor Utrecht een nationale of zelfs internationale verantwoordelijkheid heeft, zoals de uiterwaarden, Vecht en Veen plassen.

De heer Glastra adviseert te zoeken naar nieuwe vormen van financiering. Een creatieve aanpak is belangrijk. Hart van de Heuvelrug is een voorbeeld waarbij het is gelukt om met de gebiedsontwikkeling ook flinke stukken van de EHS te realiseren. Spreker wijst ook op functiecombinaties in de stadsrand van Amersfoort. In de provincie zijn er voldoende voorbeelden voorhanden hoe op een andere manier toch realisering van de EHS mogelijk is.

Wat betreft de ontschotting AVP merkt de heer Glastra het volgende op.

Hij onderschrijft de noodzaak om zo effectief mogelijk met de beschikbare middelen om te gaan. Ontschotting kan daar zeker aan bijdragen, met name wanneer het risico dreigt dat budgetten onbenut blijven. Wel vinden de organisaties het van groot belang dat inrichting van reeds verworven terreinen ter hand wordt genomen, juist om daar ook zichtbare resultaten te boeken en gebieden open te kunnen stellen voor publiek. De mate waarin het budget wordt overgeheveld moet hierop afgestemd zijn. De organisaties denken daar graag in mee. De organisaties kiezen eenzelfde pragmatische lijn voor de verdrogingsbestrijding, ook een vorm van inrichting, deels in de natuur deels in de directe omgeving van de natuur. Wat na jaren van voorbereiding mogelijk is, moet nu worden opgepakt. Zodra zaken kunnen worden opgelost door een relatie met grondverwerving te leggen, dan is ontschotting een prima manier om het verdrogingsgeld effectief in te zetten.

De organisaties steunen de pragmatische benadering in het voorstel van G.S. ten aanzien van ontschotting.

De voorzitter geeft de commissieleden gelegenheid vragen te stellen aan de inspreker.

De heer Duquesnoy begrijpt dat de heer Glastra pleit voor het zoeken naar nieuwe vormen van financiering, dit onder verwijzing naar Hart van de Heuvelrug. Echter, in dat project is een financieel tekort ontstaan. Hij vraagt waarom Hart van de Heuvelrug toch als voorbeeld is genoemd.

De heer Glastra laat, los van de financiële resultaten, weten dat Hart van de Heuvelrug een goed voorbeeld is hoe de provincie met een restrictief ruimtelijk beleid uitsluitend ontwikkelruimte weggeeft wanneer daar iets tegenover staat, zoals natuur, hectares en kwaliteit. Los van de financiële balans, heeft die manier van werken geleid tot realisering van een grote natuuropgave en van ecoducten in natuurgebieden.

De heer De Vries komt terug op de opmerking van de heer Glastra, nl. dat men aan de vooravond staat van de ontmanteling van de EHS. Die opmerking raakt wat hem betreft kant noch wal. In de afgelopen jaren is heel veel in de EHS geïnvesteerd en dat gaat niet verdwijnen. De provincie tracht met de beschikbare middelen het een en ander overeind te houden. Hij vraagt waarop de inspreker zijn bijdrage baseert waar het gaat om de ontmanteling van de EHS.

De heer Glastra doelde op het Regeerakkoord met vergaande gerichte bezuinigingen, op een algehele korting alsmede op het vasthouden aan de termijn van 2018 voor de EHS. Die combinatie maakt het noodzakelijk ambities vergaand bij te stellen waarbij de EHS, zoals men die oorspronkelijk voor ogen had, niet in die vorm gerealiseerd kan worden. Gelukkig gaat het kabinet daar niet over, maar de provincies.

Hij doelde niet op afbraak van alles wat tot nog toe bereikt is. In een vorige P.S. vergadering heeft hij een boek uitgereikt waarin de successen van de EHS werden beschreven. Er is heel veel bereikt maar het eindbeeld raakt uit beeld, gelet op de consequenties van het Regeerakkoord.

De heer De Vries meent dat 2018 als einddatum voor de EHS, zoals altijd in Den Haag werd beweerd, altijd een idee fixe is geweest. De provincie Utrecht heeft regelmatig gesproken over fasering van de EHS en is daar ook van uit gegaan.

De heer De Heer vraagt of ontschotting het verdrogingsbestrijdingsbeleid al dan niet gemakkelijker maakt.

De heer Glastra antwoordt dat het anti-verdrogingsbeleid vrij langzaam op gang is gekomen. Voorkomen moet worden dat er middelen overblijven terwijl die elders effectief kunnen worden ingezet. Een flink deel van de verdroging kan ook worden aangepakt door gericht aan te kopen. Ontschotting maakt dat veel gemakkelijker. In plaats van veel geld aan inrichting te besteden, kan er gericht verworven worden. Wel moeten er nog steeds middelen voor de verdrogingsbestrijding worden ingezet. Wanneer er met verstand wordt ontschot, dan kan het bedrag waarschijnlijk effectiever worden ingezet dan wanneer het in twee aparte potjes blijft.

De heer Krol licht toe dat de ontschottingdiscussie voortkomt uit de bespreking van de Mit Term Review. P.S. constateerden toen dat de rijksmiddelen op onderdelen nog niet waren besteed. Uitkomst van de discussie was o.a. om de schotten, die door de provincie waren aangebracht, tussen de financiële middelen te verwijderen. Een en ander is in voorliggend voorstel beschreven. In de tussenliggende periode kwam er een nieuw Regeerakkoord met veel verdergaande consequenties dan alleen de hogere kosten en teweinig rijksmiddelen. Dat vraagt om een brede, kwalitatieve discussie. Teweinig rijksgeld, te hoge normkosten, minder ILG-budget plus een generieke korting van 25% betekenen wel dat er opnieuw nagedacht moet worden over de resterende mogelijkheden in de provincie Utrecht op het gebied van de EHS. Zijn voorstel is daarover breed in gesprek te gaan met P.S., de gebiedscommissies, de natuur- en milieuorganisaties en LTO.

Het is de bedoeling van de staatssecretaris om de EHS te herijken en de provincies dienaangaande de belangrijkste keuzes te laten maken. Inderdaad moet de provincie Utrecht zelf bepalen wat er nog wel of niet aan de EHS gerealiseerd moet worden.

In het Regeerakkoord staat ook dat de EHS in 2018 afgerond moet zijn. Volgende week gaan alle gedeputeerden landelijk gebied daarover in gesprek met de staatssecretaris.

De heer Krol heeft de voorzitters van de gebiedscommissies gevraagd in kaart te brengen wat de financiële mogelijkheden in de komende jaren nog zijn.

De staatssecretaris heeft de provincies verzocht onmiddellijk te stoppen met onderhandelingen met individuele grondeigenaren over grondaankopen. Het IPO heeft verwezen naar de WILG, artikel 11, waarin wordt aangegeven dat de provincies in bepaalde delen van de EHS zelfs nog een aankoopplicht hebben, tenzij die wet wordt gewijzigd.

De heer Krol heeft zich afgevraagd of de brede discussie hierover tot na de P.S. verkiezingen moet worden uitgesteld. Met het oog op de ontschotting van rijksmiddelen, is het de vraag waar deze prioritair het beste kunnen worden ingezet met de meeste ecologisch toegevoegde waarden. Daarbij moet er oog zijn voor de afspraken die reeds met gebieden zijn gemaakt en waar er in de afgelopen jaren grootschalig is geïnvesteerd. P.S. hebben hier ook aandacht voor gevraagd.

Zijn voorstel is om daarover op niet al te lange termijn het gesprek aan te gaan met P.S. en het veld. De beslissing over de Mit Term Review, de knelpunten die daaruit voortkomen en de ontschottingoplossing die is aangedragen, kan niet los worden gezien van het kabinetsbeleid. Daarbij moet in acht worden genomen dat er in de komende jaren substantieel minder geld beschikbaar zal zijn voor de realisatie van de EHS. Ontschotting is nodig om toch nog een aantal stappen te kunnen zetten.

Het Regeerakkoord gaat ook in op beheer, inrichting en landbouwstructuurversterking. Deze staan in de komende periode niet zwaar onder druk. Een klein deel van het ruime inrichtingsbudget voor de Bovenlanden wordt nu overgeheveld, zo is het voorstel. Er blijven inrichtings- en beheermiddelen beschikbaar in de komende jaren.

Voorliggend statenvoorstel is in de zomer tot stand gekomen en daarmee wordt de indruk gewekt dat er geen oog is geweest voor de recente politieke ontwikkelingen; de heer Krol benadrukt dat hij wel degelijk oog heeft voor de veranderingen in de buitenwereld.

De voorzitter memoreert het voorstel om op 6 december, voorafgaand aan de commissievergadering, een bijpraatsessie met gedeputeerde Krol over recente politieke ontwikkelingen te laten plaatsvinden.

De heer Balemans memoreert dat er hoe dan ook door het rijk gekort gaat worden. Voorliggend voorstel is interessant maar bevat wel een aantal witte vlekken. Toch wordt er nu een besluit gevraagd terwijl de koers nog niet duidelijk is. De financiële problemen zijn geschetst, met name de verwervingskosten ten opzichte van de normkosten. De korting van het nieuwe kabinet op het ILG budget zal hoe dan ook plaatsvinden. Het voorliggende voorstel gaat uit van een herijking. De gedeputeerde zal daarover voorstellen doen aan P.S. De heer Balemans wil inzicht in alle onomkeerbare stappen die reeds gezet zijn, alsmede de bestuurlijke toezeggingen die zijn gedaan. Ook de VVD wil de overheid als een betrouwbare partner zien. Gedane toezeggingen moeten worden nagekomen, echter, dat kan wel consequenties hebben voor andere zaken die wenselijk zijn maar nog niet zijn toegezegd. Daarover bestaan nog vele onduidelijkheden. Wat de heer Balemans betreft moet die duidelijkheid er komen alvorens er een definitief besluit wordt genomen. Hij zou willen weten wat er is toegezegd, wat er in de gevarezone komt en hoe de provincie daarmee om denkt te gaan, echter, die informatie ontbreekt maar moet beschikbaar zijn alvorens een besluit te nemen.

In het voorstel wordt aangegeven dat er zonder grond geen inrichting kan plaatsvinden. Echter, wat heeft men aan grond als er geen geld is voor de inrichting? In het voorstel staat nu dat een deel van

het inrichtingsgeld wordt overgeheveld naar het aankoopbudget. Gelet op de doelstellingen voor de EHS moet er altijd geld overblijven voor de inrichting.

De heer De Vries meent dat dit in de prioriteitsafweging moet worden meegenomen, nl. alleen het verwerven van gronden waar men iets mee kan en waarvoor inrichtingsbudget beschikbaar is.

De heer Balemans is het daarmee eens. Dat is alleen mogelijk wanneer er op grond van voldoende informatie afwegingen kunnen worden gemaakt. Een deel van het antiverdrogingsbudget wordt overgeheveld naar het aankoopbudget. Dat kan legitiem zijn maar een gedetailleerde prognose is nog niet voorhanden. Hij wil graag eerst kunnen kennismaken van die prognose alvorens besluiten te nemen over de overheveling van budgetten. Hij vraagt antwoord op de volgende vragen:

- Wanneer is de gedetailleerde prognose beschikbaar?
- Wanneer komt er inzage in de bestuurlijke toezeggingen en de onomkeerbare stappen die zijn genomen?
- Wat komt onder druk te staan?

De heer Seldenrijk beschouwt voorliggend voorstel een korte termijn oplossing om nu de nood te lenigen. De discussie over de lange termijn maatregelen moet nog gevoerd worden. Dit voorstel is vooral bedoeld om de gevallen die in de pijpleiding zitten te kunnen doorzetten. Het CDA is wel van mening dat er voldoende geld over moet blijven voor de inrichting. De gebieden die kunnen worden ingericht, moeten ook daadwerkelijk worden ingericht. Hij heeft begrepen dat het gaat om overheveling van een deel van het budget dat voor de Bovenlanden bedoeld is. Er blijft voldoende geld beschikbaar voor de inrichting van de gebieden.

In punt 6, consequenties, staat: “door thans te kiezen voor het continueren van een beperkt aantal projecten”. Hij vraagt zich af wat wordt bedoeld met het woord projecten; gaat het om de gevallen (bedrijven en gronden) die nu in de pijpleiding zitten?

Ook wordt bij punt 6 aangegeven dat het college van G.S. de minister zal vragen de provincies te ontheffen van hun aankoopplicht. Vanuit het perspectief van de provincies begrijpt hij dat wel, echter, daardoor wordt er wel een vacuüm in het EHS gebied gecreëerd. De mensen die willen verkopen, kunnen niet verkopen. Hij illustreert dit met het voorbeeld dat men wel een optie op een huis neemt met de claim dat het niet verbouwd mag worden in afwachting van de koop. Nu gaat de optie eraf terwijl de claims en beperkingen worden gehandhaafd. Het CDA heeft daar erg veel moeite mee. Voor dit moment kan het CDA dat begrijpen maar die situatie mag niet lang duren.

De heer Martens sluit zich aan bij de reactie van de VVD. In de laatste alinea boven punt 4 op pag. 4 komt naar voren dat het voorstel op een veronderstelling is gebaseerd. Het geld is afkomstig uit drie bronnen. Hij vraagt waar de BTW compensatie vandaag komt. Dat geld lijkt nu uit de lucht te vallen maar moet oorspronkelijk toch ergens voor bedoeld zijn. Was dat geld oorspronkelijk voor de algemene middelen bestemd?

De PvdA sluit zich aan bij de woorden van de inspreker. Ook zijn fractie heeft wat zorg over het deel van de antiverdrogingsmiddelen dat nu wordt overgeheveld. Hij vraagt of de doelen van de verdrogingsbestrijding nog wel gehaald zullen worden.

De heer Kloppenborg memoreert dat GroenLinks één van de partijen is geweest die om de ontschotting heeft gevraagd. Het is een goede zaak dat er nu een voorstel ligt en dat er wordt gehandeld uit de urgentie om middelen voor de verwerving te hebben. Hij vraagt wel naar de achterliggende strategie van G.S. In die zin sluit zijn fractie zich aan bij de vragen van de VVD. Is de inrichting van het gebied wel verzekerd? Hoe gaat het met de aanpak van de verdrogingsbestrijding? Is dat wel mogelijk met inlevering van € 8 miljoen? Hoe zit het met de partners in de processen? Voorts mist hij de overwegingen om de ontschotting nog wat breder te trekken. Het ILG budget kent veel meer kolommen dan natuur. Hij vraagt of deze niet bij de afwegingen worden betrokken omdat het hier wellicht heilige huisjes betreffen. Hij pleit voor een

overzicht van de besteding van gelden waar het gaat om de overige ILG doelen. Wanneer er in de portefeuilles van andere gedeputeerden sprake is van structurele onderbesteding, vindt GroenLinks de optie gerechtvaardigd om daar middelen vandaan te halen. GroenLinks mist een strategisch kader voor de ontschotting. Het is goed dat G.S. aangeven dat de provincie een betrouwbare partner moet zijn maar nu wordt er vanuit vele hoeken een beroep gedaan op het betrouwbare partnerschap. GroenLinks vraagt op korte termijn om een globale indicatie wat eerste prioriteit heeft en waar de provincie verplichtingen heeft.

Voorliggend voorstel is de uitloop van de discussie over de Mit Term Review maar de wereld is inmiddels weer veranderd. Het kabinet gaat hard bezuinigen op cultuur en natuur. Het groen om de stad (de RODS opgave) wordt het hardst getroffen. De vier grote steden hebben hier al protest tegen aangetekend. Groen Links vraagt of de gedeputeerde zich hierbij aansluit. Zo niet, dan overweegt GroenLinks met andere fracties een motie in P.S. in te dienen. Het is erg schrijnend dat Den Haag op dit gebied afspraken aan de laars heeft gelapt.

Het is goed dat de ambities getoetst worden op financiële en ecologische doelmatigheid. Wellicht kan het bijna even goed met minder geld maar het is wel van groot belang dat de strategische langere termijn ambities over de EHS overeind blijven.

De heer V.d. Lagemaat sluit zich aan bij de vragen van de heren Balemans en Seldenrijk.

Voorliggend voorstel vloeit voort uit de Mit Term Review. De ambities waren hoger dan de middelen. Door dit voorstel worden de middelen aangevuld zodat de ambities voor een deel vervuld kunnen worden. Dat is een goede zaak. De ambities en de middelen moeten in evenwicht zijn maar dat heeft wel consequenties voor de gronden die niet meer binnen de EHS gaan vallen. Die gronden hebben nu beperkingen, maar die beperkingen moeten er volgens de SGP af. Hij vraagt dienaangaande om een reactie van de gedeputeerde.

De heer Duquesnoy sluit zich aan bij de opmerking van het CDA over het wegvallen van de aankoopverplichting, gelet op het vacuüm dat daardoor gaat ontstaan.

Mevrouw Bodewitz memoreert dat er substantieel minder rijks geld zal zijn voor de realisatie van de EHS. Dat laat onverlet dat de provincie daar zelf ook geld voor kan uittrekken. Zij wil dat benadrukken. Wanneer het complete plaatje wordt gepresenteerd, nl. wat er nog nodig is voor realisering van de EHS, dan is het belangrijk na te gaan wat de provincie daarvoor zelf aan geld wil inzetten. Zij sluit zich aan bij het betoog van de heer Kloppenborg ten aanzien van het AVP breed ontschotten. Zij vraagt waarom daarvoor niet is gekozen. Ook komt zij terug op de woorden van de heer Glastra nl. dat de verdrogingsbestrijding op grond van het voorstel zelfs beter gerealiseerd kan worden. Zij wil graag door de gedeputeerde gerustgesteld worden of dat inderdaad het geval is. Wordt nagegaan of aankoop van gronden ook van belang is voor de verdrogingsbestrijding?

Mevrouw Dik merkt op dat de ChristenUnie tot nog toe wat aarzelend was over ontschotting. Nu is haar fractie daarvan overtuigd door de argumenten van de gedeputeerde en de politieke realiteit ten aanzien van de kortingen op de budgetten. De volgende stap is de prioriteringsdiscussie. Zij begrijpt dat er in de komende tijd alleen passief gronden worden verworven gelet op de aankoopplicht van de provincie. G.S. willen nu de aankoopplicht afschaffen. Haar fractie sluit zich aan bij de zorg die daarover door het CDA is uitgesproken. Dat alles zou betekenen dat er een hele grote pas op de plaats wordt gemaakt door de provincie als het gaat om verwerving voor de EHS. Ze begrijpt dat daardoor zoveel mogelijk ruimte wordt gecreëerd om de prioriteringsdiscussie te voeren. Zij hoort graag van de gedeputeerde of dat de achterliggende gedachte is.

Wat de ChristenUnie betreft moet de prioriteringsdiscussie op korte termijn worden gevoerd, ook om als provincie input aan het rijk te kunnen leveren. Zodra daar duidelijkheid over is, zou er weer sprake moeten zijn van actieve verwerving. Zij is het eens met de gedeputeerde dat er een

kwalitatieve discussie moet worden gevoerd. De provincie is op dit gebied verantwoordelijk en zij staat in die zin liever aan de voorkant van een discussie dan dat er moet worden gereageerd op plannen van het rijk. GroenLinks stelde G.S. voor om als provincie Utrecht de brieven van de vier grote steden inzake RODS te onderschrijven. Het gaat hier om een sympathiek verhaal maar toch heeft zij aarzelingen om een dergelijke brief vanuit deze provincie te versturen. Daarmee zou ook het signaal worden gegeven dat RODS voor de provincie topprioriteit is terwijl hier een verantwoordelijkheid ligt voor gemeenten. De provinciale verantwoordelijkheid moet worden meegenomen in een integrale discussie over de besteding van gelden aan EHS, RODS e.d. Wanneer er nu al een brief door G.S. wordt verzonden, zou dat een voorschot zijn op de prioriteringsdiscussie. Dat is naar het oordeel van de ChristenUnie niet wenselijk.

De heer Kloppenborg vindt dit een voorbeeld hoe stad en land met de rug naar elkaar staan. Het zou goed zijn wanneer de provincie aangeeft dat het groen rond de stad daadwerkelijk als een provinciaal belang wordt gezien. Dat is ook het geval gezien de samenhang met de realisering van de groene kwaliteit van de uitleggebieden.

Mevrouw Dik onderschrijft dit, echter, ook de EHS is van groot belang. Zij wil dat eerst op een rij hebben, afgezet tegen de beschikbare budgetten, om zo een integrale afweging mogelijk te maken, alvorens door de provincie een duidelijk signaal te laten uitgaan naar het rijk wat betreft de prioriteiten.

De heer Martens vindt het belangrijk voor de discussie in P.S. te belichten dat de bezuiniging op RODS veel rigouzeuzer is dan op de EHS. Door de RODS is volledig een streep gehaald. Mogelijk is dat toch een overweging om als provincie de brieven van de vier grote steden richting rijk te ondersteunen.

De heer De Vries vindt het belangrijk dat eerst de gebiedscommissies worden gehoord, alvorens discussie plaatsvindt over de prioriteitstelling wat betreft de EHS. Hij gaat ervan uit dat de gebiedscommissies P.S. van uitvoerige informatie kunnen voorzien over de topprioriteiten in hun gebied. Hij wil ervoor waken dat P.S. zelf die prioriteiten zouden gaan formuleren. Ook hij is er voorstander van deze kwestie nog voor de verkiezingen af te ronden om grote vertragingen in het proces te voorkomen. De gebiedscommissies moeten het komende jaar weer met een goed verhaal het veld in kunnen gaan. Hij verzoekt G.S. een en ander te organiseren.

De heer De Vries memoreert dat de Tweede Kamer het signaal aan de staatssecretaris heeft gegeven om eerst met natuurorganisaties, provincies en andere betrokkenen rond de tafel te gaan zitten alvorens maatregelen af te kondigen. Dat sluit aan bij de brief die de vier grote steden naar het rijk hebben gezonden. Hij deelt niet de mening van de ChristenUnie dat daarmee op een discussie vooruit wordt gelopen. Hij sluit zich aan bij de opmerking van de heer Martens over de RODS. Ook voor D66 is RODS een belangrijk thema, immers, met binnenstedelijk bouwen is RODS nodig, juist in het belang van de leefbaarheid van de steden. Het gaat hier wat D66 betreft om communicerende vaten. Hij gaat ervan uit dat het ontschottingvoorstel feitelijk om fasering gaat. Wel is het nodig dat in de discussie over de prioriteiten het totale veld wordt overzien, alvorens er keuzes en prioriteiten worden gemaakt. Wat D66 betreft kan er nu wel een besluit worden genomen over de ontschotting op zich, maar nog niet over de uitwerking daarvan op langere termijn; daarvoor is aanvullende informatie nodig.

De heer Krol zet uiteen dat de provincie deze zomer tot de conclusie kwam dat, wanneer er niet tot ontschotting zou worden overgegaan, er geen middelen meer waren om te verwerven voor de EHS. P.S. hebben hem gevraagd om met een voorstel over ontschotting te komen, immers, naar aanleiding van de Mit Term Review werd geconstateerd dat er her en der veel geld ongebruikt op de plank bleef liggen. De provincie heeft de middelen in 2007 ontschot van het rijk verkregen. Gelet op de onderhandelingspositie van de provincie richting het rijk, verdient het aanbeveling over te gaan tot ontschotting van de middelen. Het gaat slechts om een gedeeltelijke ontschotting, bv. op het gebied

van de BTW. Destijds werd de BTW bij de bestuursovereenkomst afgeroomd. Via financiën komt dat budget nu weer terug. Dat is geen ontschotting maar een gelukkig toeval dat dit geld weer is teruggekomen.

De feitelijke ontschotting heeft betrekking op een bedrag van € 18 miljoen. Dat bedrag kan worden ingezet voor de organisaties/particulieren waarmee vergevorderde onderhandelingen hebben plaatsgevonden en verregaande afspraken zijn gemaakt, in het vertrouwen dat de provincie zou doen wat in de WILG is beschreven, nl. actieve aankoop op een aantal plekken in het EHS gebied. De normkosten bedragen € 88.000 per ha. Gelet op het totale budget van € 18 miljoen kan er slechts in enkele gevallen soulaas worden geboden. Het gaat om de gevallen waarvoor de provincie Utrecht schadeplichtig is, wanneer niet tot aankoop van grond wordt overgegaan, gelet op het stadium van onderhandelingen of de besluiten van P.S. die daar onder liggen.

De heer Krol zegt toe dat hij P.S. vertrouwelijk zal informeren over de vraag om welke gevallen het gaat. Met de ontschotte middelen komt de provincie in de verste verte niet toe aan de honderden gevallen waar het in deze discussie om gaat. De verregaande consequenties na de Mit Term Review staan hier nog helemaal los van. Daarover zal nog een stevige inhoudelijke discussie moeten worden gevoerd.

Aandacht is gevraagd voor de belangrijke rol van de gebiedscommissies. Zij zijn het platform voor overheid, landbouworganisaties, natuurorganisaties en zij worden gevraagd een opvatting aan de provincie voor te leggen over wat er wel of niet moet worden aangekocht in het EHS gebied.

Uitgaande van twee keer zo hoge normkosten dan oorspronkelijk geraamd, kan er bij gelijkblijvende middelen niet meer dan de helft worden gerealiseerd. Daar bovenop komt een korting van nog eens 25%. Dat betekent dat er in de provincie Utrecht in de toekomst niet meer dan 38% EHS kan worden gerealiseerd. In de volle breedte zal er over de prioriteiten moeten worden gediscussieerd.

Met voorliggend voorstel wordt, op verzoek van P.S. het volgende beoogd:

- Op enkele plaatsen, waar de onderhandelingen in een zeer ver stadium waren, kan men nu verder.
- Er wordt voor gezorgd dat rijksmiddelen niet op de plank blijven liggen wanneer de discussie met het rijk over de financiële tekorten moet worden aangegaan.

De verdrogingsbestrijdingsgelden hebben betrekking op een budget van € 23 miljoen. Een bedrag van € 15 miljoen blijft ongemoeid beschikbaar voor verdrogingsbestrijding. Een budget van € 8 miljoen wordt voor de ontschotting ingezet, omdat niet wordt voorzien dat op korte termijn voor dit bedrag uitvoering zal plaatsvinden. Verdrogingsbestrijding gaat over de verbetering van natuur en biodiversiteit. De TOP verdrogingsbestrijdingsprojecten hebben alles te maken met de realisering van de EHS opgave. De afdelingen Bodem en Water, ILG en Groen kijken in de prioritering met name naar de onderdelen waar EHS en verdrogingsbestrijding elkaar versterken.

Het inrichtingsbudget blijft in principe ongemoeid. In het budget voor inrichting ad € 20 miljoen was € 9 miljoen gereserveerd voor het project de Bovenlanden maar dit grote bedrag is niet nodig voor de inrichting. De heer Krol onderschrijft dat inrichting van reeds verworven gronden cruciaal is. Het kabinet heeft laten weten dat beheer en inrichting prioriteit moeten hebben. Dat betekent dat de provincie t/m het jaar 2015 de nodige rijksmiddelen zal blijven ontvangen voor beheer en inrichting maar ook voor de realisatie van de EHS, zij het dat het EHS budget met 25% gekort zal worden.

Nadrukkelijk stelt de heer Krol dat de aankoopplicht moet komen te vervallen omdat er geen middelen zijn om gronden die in de EHS worden aangeboden te verwerven. Nu kan er niet aan de aankoopplicht worden voldaan. Mevrouw Bodewitz stelde voor eigen provinciale middelen beschikbaar te stellen. Dat is een politieke afweging die later aan de orde kan komen.

P.S. zullen moeten komen tot een herijkte EHS opgave. Daarmee wordt duidelijk waar alsnog grond op beperkte schaal verworven zal worden. Tegelijkertijd moet er de bereidheid zijn de schaduwwerkingdiscussie aan te gaan voor de plaatsen waar uiteindelijk geen EHS gerealiseerd gaat worden en de overheid zich terugtrekt.

De heer Krol kan zich wel voorstellen dat er in de provincie Utrecht plaatsen zijn die in alle scenario's een extra planologische bescherming nodig hebben. Mogelijk moet dat toch overeind worden gehouden. In algemene zin stelt hij dat, waar de overheid verdwijnt, de schaduwwerking niet langdurig overeind kan worden gehouden omdat mensen daarmee klem worden gezet. Wat hem betreft dient de periode van onduidelijkheid (nl. het verdwijnen van de aankoopplicht en nog geen keuze waar doorgegaan zal worden met aankoop van grond) zo kort mogelijk te zijn.

De heer Balemans meent dat het opheffen van de aankoopverplichting in feite alleen het element van de betrouwbaarheid van de overheid raakt, maar niet voorliggend ontschottingsvoorstel.

De heer Krol geeft aan dat de ontschottingsgelden volstrekt onvoldoende zijn om te voldoen aan de aankoopplicht. De provincie kan zich geen nieuwe gevallen veroorloven wanneer aan de aankoopplicht wordt vastgehouden.

Wanneer P.S. de aankoopplicht zouden willen handhaven, dan zullen P.S. daarvoor substantiële middelen beschikbaar moeten stellen. De staatssecretaris heeft de beslissing over al dan niet handhaving van de aankoopplicht overgelaten aan de individuele provincies.

Mevrouw Dik volgt G.S. in de redenering dat er geen budget is om te kunnen voldoen aan de aankoopplicht. Echter, dat heeft wel grote gevolgen voor de eigenaren. In de stukken staat "dat de verwachting is dat van de aankoopplicht slechts beperkt gebruik wordt gemaakt." Zij vraagt dienaangaande om een toelichting.

De heer Krol antwoordt dat het niet vaak voorkomt dat grondeigenaren stellen dat de provincie Utrecht verplicht is hun grond aan te kopen. Formeel moet de provincie wel een onderhandelingstraject starten met ondernemers, die zich in de EHS bevinden, en dat moet tot aankoop leiden. Dat kunnen de provincies in het huidige tijdsgewricht niet volhouden, tenzij P.S. extra middelen beschikbaar stellen. Het gaat hier om een zeer ernstige zaak. Het concept van de EHS, waarover in Nederland brede overeenstemming bestond, uitgaande van vrijwillige grondverwerving, wordt nu begraven. Dat heeft grote gevolgen voor de gebiedspartners, die jarenlang bezig zijn geweest met het realiseren van de EHS in zijn volle omvang. Uitgelegd kan worden dat het hier gaat om gewijzigd nationaal beleid, echter, voor betrokkenen is de betrouwbaarheid van de provinciale overheid in het geding. Het valt zeer te betreuren dat afspraken in grote gebiedstrajecten, waar reeds met medewerking van alle participanten gebiedsconvenanten zijn afgesloten, als gevolg van de politieke ontwikkelingen niet meer kunnen worden nagekomen. Wat de heer Krol betreft moet er in de provincie Utrecht toch maar het beste van worden gemaakt. Diverse provincies zijn inmiddels overgegaan tot het stoppen van aankoop van gronden. De provincie Utrecht doet dat niet. Met pijn en moeite en met creativiteit blijft de provincie zich inzetten voor aankoop van EHS gronden. Hij is het met de heer Glastra eens dat de provincie over veel creativiteit beschikt, ook dankzij de kennis, kunde en het draagvlak in de gebiedscommissies. Op het gebied van natuur blijft er ook in de toekomst nog veel mogelijk.

Gevraagd werd naar de mogelijkheden van AVP brede ontschotting. In P.S. is destijds in het kader van de MTR aangegeven waar de ruimte en de knelpunten in de AVP zitten. Toen werd geconstateerd dat hier nog enige ontschottingruimte was, terwijl er voor de andere doelen nog wel de nodige stappen konden worden gezet bv. waar het gaat om de landbouwstructuurversterking. Om die reden zijn de andere doelen geen onderdeel van de ontschottingsdiscussie.

De BTW compensatiemiddelen zijn afgeroomd bij de Bestuursovereenkomst maar komen nu weer via het Ministerie van Financiën in beeld. Feitelijk is dit geen ontschotting maar "een mazzeltje". De provincie heeft contact met de drie Randstadprovincies over de RODS. Inderdaad wordt de RODS nu volkomen van de kaart geveegd, in tegenstelling tot de EHS. Hij vond het politieke signaal van de ChristenUnie duidelijk, nl. om nu niet te gaan voorsorteren op de prioriteringsdiscussie. Hij is geneigd om samen met de Randstadprovincies bij het kabinet aandacht te vragen voor de RODS maar wil, wat betreft deze kwestie, toch eerst het politieke debat in P.S. afwachten.

De heer De Vries vraagt of G.S. van te voren door de stad Utrecht over deze brief geïnformeerd werd, immers, de provincie is een samenwerkingspartner richting de staatssecretaris. Hij vraagt waarom de heer Krol zich niet duidelijk uitspreekt wat betreft het steunen van de brief van de vier grote steden.

De heer Krol heeft geconstateerd dat er in de commissie wat verschillend over deze zaak wordt gedacht. Daar ligt een principiële vraag onder, nl. moet er nu uitsluitend voor de RODS aandacht worden gevraagd, wanneer de inhoudelijke discussie nog moet worden gevoerd. Deze vraag van mevrouw Dik vindt hij terecht.

Hij heeft er zelf geen bezwaar tegen om als provincie aan te sluiten bij de brief van de vier grote steden, maar wil eerst de discussie in P.S. afwachten.

De grote steden hebben deze brief verzonden zonder vooraf overleg te voeren met de provincies. Hij beaamt dat dat niet erg strategisch is.

Mevrouw Bodewitz komt terug op haar eerdere vraag over AVP breed ontschotten. Ze doelde niet alleen op de landbouwstructuurversterking, maar op alle anderen onderdelen van de AVP. Zij sluit zich aan bij de vraag van GroenLinks; gaat het om heilige huisjes die overeind moeten blijven?

De heer Krol laat weten dat alle andere middelen in het AVP-programma geprogrammeerd zijn, en dus gekoppeld zijn aan concrete projecten die op korte termijn tot uitvoering kunnen komen.

Voorliggend ontschottingsvoorstel heeft betrekking op middelen die de komende jaren niet benut zullen worden en dat is een ongewenst scenario.

Gelet op het voorgaande, is er niet gekozen voor programmabrede ontschotting van het AVP.

De voorzitter rondt de discussie over dit voorstel af.

11. Sluiting

Niets meer aan de orde zijnde, sluit de voorzitter de vergadering.